

Korkein oikeus

Ennakkopäätökset

Etusivu » Ennakkopäätökset » Ennakkopäätökset » KKO:2019:70

KKO:2019:70

Ylimääräinen muutoksenhaku - Kantelu
Euroopan unionin oikeus - Tehokkuusperiaate
Euroopan unionin tuomioistuin - Ennakkoratkaisupyyntö

Diaarinumero: H2018/77
Taltionumero: 1354
Antopäivä: 26.8.2019
ECLI:FI:KKO:2019:70

Yhtiöt olivat vaatineet Suomen valtiolta vahingonkorvausta niiltä Euroopan unionin oikeuden vastaisesti perityistä väylämaksuista. Korkein oikeus oli tuomiossaan hylännyt vaatimukset vanhentuneina. Yhtiöt vaativat kantelussaan tuomiota poistettavaksi, koska asiaa ei olisi saanut ratkaista pyytämättä unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua unionin oikeuden tehokkuusperiaatteen tulkinnasta suhteessa vahingonkorvausvaatimuksen vanhentumiseen.

Korkein oikeus vahvisti, että ennakkoratkaisupyynnön tekemisen laiminlyönti ylimmässä muutoksenhakuasteessa voi muodostaa muiden edellytysten täyttyessä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman oikeudenkäyntivirheen, jos ratkaisuun vaikuttava unionin oikeuden tulkinta ei ole selvä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella. Kantelun kohteena olleessa asiassa näin ei ollut, koska unionin tuomioistuin oli antanut useita ennakkoratkaisuja samasta oikeuskysymyksestä myös samankaltaisissa olosuhteissa. Kantelu hylättiin. Ks. KKO:2017:84

OK 31 luku 1 § 1 mom 4 kohta
SEUT 267 artikla 1 ja 3 kohta

Ylimääräinen muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

Yhtiöt ovat vaatineet, että Korkeimman oikeuden tuomio 8.12.2017 nro 2447 (KKO 2017:84) sekä sen jälkeen annetut valituslupan hylkäämistä koskevat päätökset 9.2.2018 nro 276, 278, 281–285, 290–292 ja 295–297 poistetaan.

Suomen valtio on vastannut hakemukseen ja vaatinut sen hylkäämistä.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Asian tausta

- Useat varustamoyhtiöt olivat käräjäoikeudessa vuonna 2010 vireille tulleilla kanteillaan vaatineet Suomen valtiolta vahingonkorvauksena niiltä vuosina 2001–2004 Euroopan unionin oikeuden vastaisesti perittyjä väylämaksuja. Valtio oli kiistänyt vaatimukset vanhentuneina, koska yhtiöt eivät olleet katkaisseet vanhentumista kolmen vuoden määräajassa saatuaan väylämaksupäätökset tiedokseen viimeistään alkuvuodesta 2005.
- Käräjäoikeus oli katsonut, että yhtiöiden vaatimukset eivät olleet vanhentuneet, ja oli hyväksynyt kanteet. Valtion valitettua käräjäoikeuden tuomioista hovioikeus oli hylännyt yhtiöiden vaatimukset vanhentuneina.
- Yhtiöt pyysivät valituslupaa Korkeimmalta oikeudelta. Valituksissaan ne vaativat, että hovioikeuden tuomiot kumotaan ja käräjäoikeuden tuomiot jätetään voimaan. Yhtiöt vetosivat vanhentumisen osalta siihen, että valtio oli järjestelmällisesti ylläpitänyt unionin oikeuden vastaista ja siten epäselvää oikeustilaa. Yhtiöiltä ei ollut sen vuoksi voinut odottaa vanhentumisen katkaisemista ennen kuin Helsingin hallinto-oikeus oli päätöksissään vuonna 2008 katsonut, että asiassa oli tarpeen selvittää väylämaksujen unionin oikeuden mukaisuus. Yhtiöt eivät esittäneet, että asiassa tulisi tehdä ennakkoratkaisupyyntö tehokkuusperiaatteen tulkinnasta unionin tuomioistuimelle.

4. Korkein oikeus myönsi kahdelle yhtiölle valitusluvan. Korkein oikeus katsoi tuomiossaan 8.12.2017 nro 2447 (KKO 2017:84) yhtiöiden vahingonkorvausvaatimukset vanhentuneiksi ja pysytti siten voimassa hovioikeuden tuomion lopputuloksen. Korkeimman oikeuden mukaan yhtiöiden vetoama valtion menettely ei ollut vaikeuttanut väylämaksujen määräytymisperusteiden ja unionin oikeuden sääntöjen mahdollisen ristiriidan havaitsemista siten, että yhtiöiltä ei olisi voitu kohtuudella edellyttää vanhentumisen katkaisemista ja että valtion menettelyllä siten olisi vanhentumisajan alkamista lykkäävä vaikutus. Kansallisten säännösten perusteella vanhentumisaika oli alkanut siitä, kun yhtiöt olivat saaneet tiedon väylämaksupäätöksistä (mainitun tuomion kohdat 56 ja 57).

5. Korkein oikeus arvioi vielä sitä, oliko unionin oikeudessa vahvistettu tehokkuusperiaate esteenä edellä mainitulle johtopäätökselle. Korkein oikeus katsoi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, ettei unionin oikeus ollut esteenä sille, että yhtiöiden vahingonkorvausvaatimusten kolmen vuoden vanhentumisaika oli alkanut kulua jo ennen kuin valtio oli muuttanut väylämaksuja koskevaa lainsäädäntöä tai hallinto-oikeus palauttanut väylämaksuja koskeneita päätöksiä tullipäätöksiin sen selvittämiseksi, olivatko yhtiöille määrättyt väylämaksut unionin oikeuden vastaisia (mainitun tuomion kohdat 58–62).

6. Edellä mainitun tuomion antamisen jälkeen Korkein oikeus hylkäsi hakemuksen kohteena olevilla päätöksillään muiden yhtiöiden valituslupahakemukset. Hovioikeuden tuomiot, joissa vahingonkorvausvaatimukset oli hylätty vanhentuneina, jäivät siten kaikkien hakijoiden osalta pysyviksi.

Ylimääräinen muutoksenhakemus ja valtion vastaus

7. Yhtiöt ovat nyt Korkeimpaan oikeuteen toimittamassaan ylimääräisessä muutoksenhakemuksessa vaatineet, että edellä mainitut Korkeimman oikeuden tuomio ja päätökset poistetaan. Yhtiöiden mukaan Korkeimman oikeuden olisi tullut viimeisjaisena kansallisena tuomioistuimena pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua unionin oikeudessa vahvistetun tehokkuusperiaatteen tulkinnasta suhteessa vanhentumisajan alkamisajankohtaan nyt käsillä olevassa tapauksessa. Kun näin ei ollut tapahtunut, Korkeimmassa oikeudessa oli tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, jonka voidaan otaksua vaikuttaneen ratkaisujen lopputulokseen.

8. Hakemuksen johdosta kysymyksenä on, onko Korkein oikeus voinut ennakkoratkaisua pyytämättä tehdä arvion vanhentumisajan alkamisajankohdasta. Yhtiöiden mukaan tehokkuusperiaatteen vaikutus vanhentumisajan alkamiseen ei ole ollut tapauksen erityispiirteet huomioon ottaen tulkinnallisesti selvä. Korkeimman oikeuden tuomiossa (mainitun tuomion kohdat 58–61) viitatus unionin tuomioistuimen ratkaisu ei ole muodostaneet sellaista vakiintunutta oikeuskäytäntöä, joka olisi tehnyt ennakkoratkaisupyyntöjen tekemisen tarpeettomaksi. Lisäksi Korkein oikeus on jättänyt viittaamatta sellaiseen oikeuskäytäntöön, erityisesti ennakkoratkaisuun laia (tuomio 19.5.2011, C-452/09, EU:C:2011:323), joka on ristiriidassa Korkeimman oikeuden viittaaman oikeuskäytännön kanssa. Viitatussa oikeuskäytännössä ei ollut myöskään kyse samanlaisesta tilanteesta kuin nyt, eli tilanteesta, jossa valtio julkisen vallan käyttäjänä on johdonmukaisesti omalla toiminnallaan ylläpitänyt unionin oikeuden vastaista ja epäselvää oikeustilaa suhteessa yksityiseen tahoon.

9. Valtio on vastustanut yhtiöiden vaatimuksia. Unionin tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään antanut selvät tulkintaohjeet siitä, miten tehokkuusperiaatetta on arvioitava suhteessa vanhentumiseen. Nyt ratkaistavana oleva asia ei ole olosuhteiltaan poikennut niin paljon aiemmista unionin tuomioistuimen ratkaisuksista, että ennakkoratkaisun pyytämiseen olisi sen vuoksi ollut aihetta. Unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö ei myöskään ole hakijoiden väittämin tavoin ristiriitaista. Korkeimman oikeuden ratkaisu ei ole tehokkuusperiaatteen vastainen. Korkeimmalla oikeudella ei siten ole ollut velvollisuutta pyytää ennakkoratkaisua asiassa.

Kysymyksenasettelu

10. Asiassa on yhtiöiden ylimääräisen muutoksenhakemuksen johdosta kysymys siitä, onko Korkeimmassa oikeudessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, kun Korkein oikeus ei ollut ennen hakemuksen kohteena olevien ratkaisujen antamista pyytänyt Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua unionin oikeudessa vahvistetun tehokkuusperiaatteen suhteesta vahingonkorvausvaatimuksen vanhentumisen alkamisajankohtaan.

Velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua

11. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 267 artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu a) perussopimusten tulkinnasta ja b) unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen pätevydestä ja tulkinnasta. Artiklan 3 kohdan mukaan, jos tällainen kysymys tulee esille sellaisessa kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, tämän tuomioistuimen on saatettava kysymys Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

12. Unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännössä on vahvistettu, että ennakkoratkaisupyyntöjen tekemisen tarve on arvioitava myös silloin, kun arvioidaan edellytyksiä myöntää valituslupa hovioikeuden ratkaisuun (tuomio 4.6.2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, 18 kohta).

13. Ennakkoratkaisumenettelyllä pyritään estämään unionin oikeussääntöjen kanssa ristiriitaisen kansallisen oikeuskäytännön syntyminen. Tarkoituksena on varmistua siitä, että unionin oikeutta sovelletaan mahdollisimman yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa. Ennakkoratkaisun pyytämistä on arvioitava tätä tavoitetta silmällä pitäen (tuomio 6.10.1982, Cilfit, C-283/81, EU:C:1982:335, 7 kohta, tuomio 15.3.2017, Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, 32–34 kohta ja siinä viitattu oikeuskäytäntö sekä tuomio 4.10.2018, komissio v. Ranska, C-416/17, EU:C:2018:811, 109 kohta).

14. Ylimmän muutoksenhakuasteen tuomioistuimen velvollisuus esittää ennakkoratkaisupyyntö määräytyy vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan niin sanottujen Cilfit-kriteerien perusteella. Ensiksi kansallisen tuomioistuimen on harkittava, onko unionin oikeudella merkitystä asian ratkaisemiseksi. Vaikka näin olisi, ennakkoratkaisupyyntöä ei tarvitse tehdä, jos unionin oikeuden säännöksen tulkinnasta ei ole mitään perusteltua epäilyä tai jos unionin tuomioistuin on jo tulkinnut kyseessä olevaa unionin oikeuden säännöstä. Jälkimmäinen arviointiperuste voidaan jakaa yhtäältä tilanteisiin, joissa unionin tuomioistuin on jo antanut ennakkoratkaisulla vastauksen asiallisesti samanlaiseen oikeuskysymykseen, ja toisaalta tilanteisiin, joissa vastaus voidaan selvästi johtaa unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä (tuomio Cilfit, 13–14 kohta ja tuomio 11.9.2008, UGT-Rioja ym., C-428/06-434/06, EU:C:2008:488, 42 kohta).

Lainvoimaisen tuomion poistaminen oikeudenkäyntivirheen perusteella

15. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:ssä säädetään tuomiovirheistä, joiden johdosta lainvoimainen tuomio voidaan poistaa. Pykälän 1 momentin 4 kohdan kanteluperusteena on se, että oikeudenkäynnissä on tapahtunut muu oikeudenkäyntivirhe, jonka havaitaan tai voidaan otaksua olennaisesti vaikuttaneen jutun lopputulokseen.

16. Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä on katsottu, että lainkohdan soveltamisen edellytyksiä on arvioitava sitä oikeusjärjestyksen lähtökohtaa vasten, että lainvoimaisella tuomiolla asia on ratkaistu sitovalla ja pysyvällä tavalla. Oikeusvarmuuden periaatteen on todettu edellyttävän, että lainvoimaisiin tuomioihin voidaan puuttua vain poikkeuksellisesti, eikä säännöksen perusteella mikä tahansa oikeudenkäyntivirhe merkitse kanteluperusteen täyttymistä (KKO 2007:36, kohta 11, KKO 2014:93, kohta 12 ja KKO 2014:94, kohta 16).

17. Toisaalta oikeuskäytännössä on katsottu, että lainkäyttöä kohtaan tunnetun luottamuksen kannalta on tärkeää, ettei sanotun lainkohdan määräystä oikeudenkäyntivirheen vaikutuksesta jutun lopputulokseen tulkita ahtaasti (KKO 1995:95, KKO 2009:84, kohta 6 ja KKO 2014:25, kohta 12).

18. Korkein oikeus ei ole antanut ennakkopäätöksiä sellaisessa asiassa, jossa Korkeimman oikeuden on väitetty laiminlyöneen velvollisuutensa pyytää ennakkoratkaisu unionin tuomioistuimelta.

19. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2011:38 hallintolainkäyttölain perusteella purkanut aikaisemman ratkaisunsa, koska sen yhteydessä ei ollut pyydetty ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta, vaikka tulkintakysymystä ei voitu pitää tuolloin niin selvänä, ettei ennakkoratkaisupyyntöjen tekemiseen ollut tarvetta. Myöhemmin annettu unionin tuomioistuimen ratkaisu lisäksi osoitti, että korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu oli ollut unionin oikeuden vastainen. Korkein hallinto-oikeus katsoi ennakkoratkaisun pyytämättä jättämisen tuossa tapauksessa olleen sellainen menettelyvirhe, joka oli voinut olennaisesti vaikuttaa asian ratkaisuun.

Korkeimman oikeuden arviointi

Ennakkoratkaisupyyntöjen laiminlyönti kanteluperusteena

20. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu oikeudenkäyntivirhe voi perustua unionin oikeuteen perustuvan menettelysäännön rikkomiseen. Myös SEUT 267 artiklan 3 kohta, joka velvoittaa ylintä muutoksenhakuastetta tekemään tulkinnallisesta kysymyksestä ennakkoratkaisupyyntöjen, on sellainen menettelysäännös, jonka noudattamatta jättäminen voi olla tuomiovirhekanne kanteluperusteena.

21. Vaikka asianosaiset eivät ole sitä vaatineet, Korkeimmalla oikeudella on velvollisuus myös omasta aloitteestaan arvioida, onko sen ratkaistavana olevassa asiassa tarve pyytää unionin tuomioistuimelta tulkintaa unionin säännöksestä. Lähtökohtana kuitenkin on, että kansalliset tuomioistuimet itse soveltavat unionin oikeutta. Ennakkoratkaisupyyntöillä haetaan vastausta unionin oikeuden tulkintaan, mutta ei siihen, miten unionin oikeutta sovelletaan pääasian oikeudenkäynnissä esiintulleisiin tosiseikkoihin.

22. Ennakkoratkaisupyyntöön esittämisvelvollisuus ja sen rajoitukset perustuvat unionin perussopimuksen määräyksiin ja sitä koskevaan unionin tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jota on selostettu edellä kohdassa 14. Tässä tapauksessa ei ole kysymys siitä, että unionin tuomioistuin olisi myöhemmin antanut ratkaisun, joka osoittaisi Korkeimman oikeuden arvioineen virheellisesti unionin oikeuden vaatimuksia suhteessa kansallisiin velan vanhentumista koskeviin säännöksiin.

23. Arvioitaessa sitä, olisiko Korkeimman oikeuden kuitenkin tullut tehdä ennakkoratkaisupyyntö, ratkaisevaa on, onko unionin tuomioistuin antanut ennakkoratkaisun asiallisesti samanlaisesta kysymyksestä tai onko sen ratkaisusta syntynyt niin vakiintunut oikeuskäytäntö, että vastaus on ollut siitä selvästi johdettavissa. Ennakkoratkaisupyyntöön tekemisen tarvetta on harkittava erityisesti sitä taustaa vasten, että järjestelmällä pyritään varmistamaan unionin oikeuden oikea ja mahdollisimman yhdenmukainen soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa.

24. Tehokkuusperiaate on syntynyt ja kehittynyt unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tehokkuusperiaatetta kuvataan vakiintuneesti niin, että kansalliset menettelysäännöt eivät saa olla sellaisia, että unionin oikeudessa annettujen oikeuksien käyttäminen olisi niiden vuoksi käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Myös tällainen oikeusperiaate on osa unionin oikeuden sääntelyä, jonka tulkintaan voi liittyä velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta. Mahdollisen ennakkoratkaisupyyntöön tulee tällöinkin koskea oikeusperiaatteen tulkintaa, ei tulkinnallisesti vakiintuneen oikeussäännön soveltamista, joka on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Ennakkoratkaisupyyntöön tekemisen tarpeellisuus nyt kysymyksessä olleissa asioissa

25. Tehokkuusperiaatetta on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä arvioitu suhteessa erilaisiin menettelysäännöksiin. Myös kansallisten vanhentumisaikojen ja muiden määräaikojen suhteesta tehokkuusperiaatteeseen on useita unionin tuomioistuimen ratkaisuja. Korkein oikeus on ylimääräisen muutoksenhaun kohteena olevassa ennakkopäätöksessään KKO 2017:84 (kohdat 58–61) viitannut niistä suuren jaoston tuomioon 24.3.2009 Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178) sekä sen lisäksi tuomioihin 15.4.2010 Barth (C 542/08, EU:C:2010:193), 16.1.2014 Pohl (C-429/12, EU:C:2014:12) ja 28.1.2015 Starjakob (C-417/13, EU:C:2015:38).

26. Näiden ratkaisujen lisäksi tehokkuusperiaatteen vaatimuksista kansalliseen määräaikoja koskevaan sääntelyyn on annettu hakijoiden viittaama unionin tuomioistuimen tuomio laia sekä esimerkiksi tuomiot 8.9.2011 Q-Beef ja Bosschaert (C-89/10 ja C-96/10, EU:C:2011:555), 21.12.2016 TDC (C-327/15, EU:C:2016:974) ja Korkeimman oikeuden tuomion jälkeen annettu tuomio 20.12.2017 Caterpillar (C-500/16, EU:C:2017:996).

27. Hakijat ovat kuitenkin väittäneet, että heidän tapauksessaan olosuhteet ovat erilaiset kuin unionin tuomioistuimen aikaisemmissa ratkaisuissa ja ettei unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö ole yhtenäinen, kun huomioon otetaan erityisesti vuonna 2011 annettu tuomio laia. Hakijat ovat pitäneet kantelun kohteena olevissa asioissa erityispiirteenä sitä, että ne ovat koskeneet yksityisten elinkeinonharjoittajien oikeutta saada vahingonkorvauksena takaisin valtiolta julkisoikeudellisia maksuja, jotka ovat perustuneet unionin oikeuden vastaiseen lainsäädäntöön ja sen mukaisiin hallintopäätöksiin. Tämän johdosta Korkein oikeus toteaa seuraavaa.

28. Korkeimman oikeuden tuomiossa (KKO 2017:84, kohta 60) viitatussa unionin tuomioistuimen tuomiossa Danske Slagterier on otettu kantaa tehokkuusperiaatteen ja kansallisen vanhentumissääntelyn suhteeseen samankaltaisessa yksityisen tahon valtiota vastaan nostamassa unionin oikeuden rikkomista koskevassa vahingonkorvausasiassa kuin mistä hakijoiden oikeudenkäynnissä on ollut kysymys. Samankaltainen tilanne on ollut esimerkiksi tuomiossa Q-Beef ja Bosschaert. Myöhemmin annettu tuomio Caterpillar on koskenut yksityisen yrityksen veroviranomaiselle tekemään palautusvaatimukseen sovellettua ehdotonta määräaika.

29. Edellä viitatuissa ratkaisuissa on yhdenmukaisesti ja muihin unionin tuomioistuimen tuomioihin viitaten katsottu, että vanhentumisen alkaminen voi tehokkuusperiaatteen vuoksi estyä vain, jos kansallisen viranomaisen toiminta yhdessä preklusiivisen määräajan kanssa on johtanut siihen, että henkilö on kokonaan menettänyt mahdollisuutensa vedota oikeuksiinsa kansallisissa viranomaisissa tai tuomioistuimissa (tuomio Danske Slagterier, 51–52 ja 56 kohta ja siinä viitattu oikeuskäytäntö ja Q-Beef ja Bosschaert, 51–52 kohta). Tuomiossa Caterpillar on lisäksi todettu, että laissa säädetty vanhentumisaika on katsottava lähtökohtaisesti tehokkuusperiaatteen mukaiseksi, koska kaikki tavanomaista huolellisuutta noudattavat verovelvolliset voivat tämän määräajan kuluessa pätevästi vedota niihin oikeuksiinsa, jotka perustuvat unionin oikeusjärjestykseen (43 kohta).

30. Oikeuskäytännössä on edelleen vahvistettu, että yksinomaan unionin oikeuden vastaisen lainsäädännön pitäminen voimassa ja sen mukaisten hallintopäätösten tekeminen ei ole rinnastettavissa sellaiseen viranomaisen menettelyyn, joka estäisi henkilöä vetoamasta oikeuksiinsa. Vakiintuneesti on katsottu, että vanhentumisaika voi tehokkuusperiaatteen estämättä

alkaa kuluu, vaikka valtio pitäisi voimassa unionin oikeuden vastaista lainsäädäntöä (tuomiot Danske Slagterier, 56 kohta, laia, 19 kohta sekä Q-Beef ja Bosschaert, 50 kohta).

31. Edellä mainitut ja Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2017:84 viitatus unionin tuomioistuimen ratkaisut perustuvat niin sanotun Emmott-tuomion jälkeiseen oikeuskäytäntöön (tuomio 25.7.1991, Emmott, C-208/90, EU:C:1991:333 vrt. mm. tuomio 2.12.1997, Fantask, C-188/95, EU:C:1997:580). Useassa ratkaisussa, kuten myös hakijoiden viittaamassa tuomiossa laia (18 ja 19 kohta), on tehty eroa kyseiseen tuomioon ja korostettu niitä erityispiirteitä, joiden johdosta Emmott-tuomiossa oli katsottu, että vanhentuminen voi alkaa kuluu vasta siitä, kun unionin oikeuden edellyttämä sääntely oli kansallisesti pantu asiallisesti täytäntöön (tuomio Emmott, 23 kohta).

32. Oikeuskäytännön mukaan on selvää, että vanhentuminen voi tehokkuusperiaatteen estämättä kuluu myös komission jäsenvaltiota vastaan vireille paneman jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn aikana ja siten ennen kuin unionin tuomioistuin on todennut unionin oikeutta rikon (tuomio Danske Slagterier, 37–39 ja 46 kohta ja tuomio Q-Beef ja Bosschaert, 46–47 kohta). Hakijoiden viittaamassa laia-ratkaisussa on tähän liittyen todettu, että tilanne on näin ”sitä suuremmalla syyllä” silloin, kun unionin oikeuden rikkomisesta ei ole mitään epäilyä (22–23 kohta).

33. Korkein oikeus katsoo, että laia-ratkaisusta ei ole tehtävissä sellaista hakijoiden väittämää johtopäätöstä, että vanhentuminen ei voisi alkaa kuluu, jos oikeustila on ollut epäselvä. laia-ratkaisu ei myöskään ole ristiriidassa aikaisemman tai myöhemmän unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa. Tämä käy ilmi muun ohella ratkaisujen keskinäisten viittausten perusteella.

34. Hakijat ovat vedonneet myös lojaliteettiperiaatteeseen ja luottamuksensuojaan. Unionin tuomioistuimen mukaan, kun vanhentumissäännön osalta on noudatettu tehokkuusperiaatetta, tällä säännöllä ei voida katsoa loukattavan SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistettua vilpittömän yhteistyön periaatetta (mm. tuomio Caterpillar, 44 kohta). Korkein oikeus toteaa, ettei ole aihetta olettaa, että toisenlaista tehokkuusperiaatteen tulkintaa voitaisiin perustaa myöskään luottamuksensuojan periaatteeseen, jota unionin oikeudessa on yleensä käytetty taannehtivaan lainsäädäntöön tai hallintopäätöksen muuttamiseen liittyvissä tilanteissa.

35. Korkein oikeus katsoo, että unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on esitetty ja ainakin siitä on voitu selvästi johtaa tehokkuusperiaatteen soveltamiseksi tarvittavat tulkintasäännöt. Kohderatkaisujen yhteydessä ei ole noussut esiin sellaista uutta tehokkuusperiaatteen tulkintaa koskevaa kysymystä, joka olisi edellyttänyt ennakkoratkaisun pyytämistä. Se seikka, että ratkaistavina olleet asiat ovat tapahtumatiedoiltaan poikenneet unionin tuomioistuimen ratkaisemisista asioista, ei ole antanut aihetta ennakkoratkaisupyynnön tekemiseen.

36. Hakijat ovat ilmoittaneet, että kohdassa 6 tarkoitettuja valituslupapäätöksiä koskevat valituslupahakemukset ja valitukset ovat olleet perusteiltaan käytännössä samansisältöiset.

37. Näillä perusteilla Korkein oikeus katsoo, ettei valitusten tai valituslupien käsittelyssä ole tapahtunut oikeudenkäyntivirhetä.

Päätöslauselma

Hakemus hylätään.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Marjut Jokela, Ari Kantor, Mika Huovila, Asko Välimaa ja Eva Tammi-Salminen. Esittelijä Tiina Väisänen.

Julkaistu 26.8.2019